

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica številka 6 - Cekovni račun številka 17.152 - Izhaja mesečno - Naročnina: Letno 20 din, polletno 10 din

Številka 7

V Ljubljani, 1. septembra 1939

Letnik III

Vlada narodnega sporazuma

Po sporazumu s Hrvati je g. Dragiša Cvetković sestavil novo vlado, v kateri je zavzel mesto podpredsednika g. dr. Vladko Maček, minister pravde pa je dr. Lazar Marković. — Senat in Narodna skupščina sta razpuščena

Dr. Dinko Puc:

Živela Hrvatska!

Ves jugoslovanski narod iskreno pozdravlja sporazum, ker vidi v njem utrditev države

Dvajsetletna borba za sporazum s Hrvati je sedaj končana. Pogodba, ki sta jo podpisala Cvetković in Maček in ki jo je odobrila krona, vsebuje izpolnitev glavnih zahtev hrvatskega naroda. Ko gledamo ta načrt, nam ni prav razumljivo, zakaj ni bilo mogoče tega že prej napraviti, kajti to, kar se je dalo Hrvatom, ni nič takega, da bi ogrozilo državo, ...

Še celo takrat, ko je bil napravljen sporazum med HSS in UO, ko je šel dr. Maček v Beograd ter je bilo opravljeno veliko rodoljubno delo, ki je ustvarilo podlago za današnji sporazum, so se našli ljudje, ki so sumničili obe strani protidržavnega mišljenja. Očitalo se jim je, da je bila to komunistična manifestacija, pri kateri se je demonstriralo s stisnjenimi pestmi, da so se čuli protidržavni vzkliki in da so pogodniki hoteli porušiti temelj države, zahtevajoči spremembo ustave. Takrat se je govorilo: Nikdar in nikoli! in marsikdo, ki danes govori navdušeno o sporazumu in pristavlja k temu ognju svoj lonček, je takrat pljuval na »sporazumaše«.

Danes vidimo, s kako lahkoto se je vse izvršilo. Brez spremembe ustave so se določile meje banovine Hrvatske in so se določile kompetence. Nihče se ne razburja, ker se je ukinil volilni zakon in je dobila vlada pooblastilo, da spremeni zakon o tisku, zborovanjih in združevanju. Ban samostojne Hrvatske že uraduje, dr. Maček je podpredsednik skupne vlade in Hrvat je finančni minister. In vse je veselo in zadovoljno, v notranjosti je najlepši mir, napram zunaj smo strunjeni in vsi oni po celem svetu, ki so resnični naši prijatelji, odobravajo in pozdravljajo ta dogodek.

Z ozirom na mednarodni položaj, ki je težji in opasnejši nego kdajkoli, je bil sporazum sklenjen takorekoč ob 12. uri. Strašno bi bilo, če bi nas bila vojna vihra dohitela nesložne in razbite. Popravljeni so napake, ki so bile tolikokrat napravljene v notranji politiki z ozirom na Hrvate. Zadovoljstvo, ki vlada zaradi sporazuma na Hrvatskem, je zaradi tega tudi naše zadovoljstvo.

Mi, ki smo zastopali od nekdanjega stališča, da je treba z odločno gesto napraviti konec oni politiki, ki je izigravala enkrat Srbe, drugokrat Srbe in Slovence proti Hrvatom, ali pa tudi narobe, in ki smo trdili, da je treba ustvariti jasno situacijo zaupanja med vsemi tremi, bi bili sprejeli tudi tak sporazum, ki bi bil slab, samo da bi v odločilnem trenutku nastopili kot državljani enotne Jugoslavije skupno in odločno proti zunanjim sovražnikom.

Toda danes lahko ugotovimo, da je sporazum dober. To seveda samo z gledišča, ki smo ga v našem listu čestokrat označili, ko smo povdarjali, da sporazum ne sme zmanjšati moči in obrambne sile naše države, niti zmanjšati gospodarske moči Slovenije, odnosno ogroziti njen gospodarski napredek.

Kar se tiče prve točke, je stvar v najlepšem redu. Vodstvo države in njena moč na zunaj in na znotraj ne le, da nista okrajnjeni, ostali sta formalno taki kot doslej, samo da sta zaradi zadovoljitve Hrvatov moralno ojačani. Patriotično mišljenje dr. Mačka in njegova ljubezen do Jugoslavije se je pri pogajanjih o teh točkah pokazala zopet v najlepši luči.

Pa tudi glede druge točke smo lahko zadovoljni. Strah onih, ki so mislili, da bo s sporazumom postavljen kitajski zid ob Kolpi in da bomo Slovenci odrezani ne samo od Hrvatske, marveč tudi od ostalih delov naše države, se je pokazal neopravičenim. Sporazum daje centralni vladi dovoljno možnosti, da vzdržuje enotnost države ter nemoten promet med posameznimi pokrajinami. Gospodarstvo Slovenije se bo še vedno lahko razvijalo in njegov procvit bo odvisen samo od nas, naše marljivosti in sposobnosti.

Drugo vprašanje je seveda, kako se bo samostojnost Hrvatske pokazala v praksi. Morda bilanca te samostojnosti po nekaj letih ne bo pokazala tiste rožnate slike, kot si jo danes predstavljajo oni, ki so jo teoretski zamislili. Osobito je vprašanje, kako se bo obnesla finančna ureditev in porazdelitev dohodkov med državo

in banovino Hrvatsko. V tem pogledu lahko nastane marsikako neprijetno presenečenje.

Nas se to tiče v toliko, ker bo tudi za nas poučno, ali se bo sistem obnesel ali ne, — ravno z ozirom na finančno plat. Zato smo mišljenja, da bi bilo iz praktičnih ozirov boljše počakati s preureditvijo naše banovine po hrvatskem vzorcu, dokler ne vidimo praktičnih rezultatov.

Vsekakor pa pozdravljamo iz dna srca svobodno Hrvatsko v okviru Jugoslavije ter ji želimo najlepšo bodočnost!

Dr. M. Korun:

V novo razdobje!

Sporazum je največja garancija za uspešen gospodarski in socialni napredek v državi

Sporazum s Hrvati je dosežen ter objavljen obenem z uredbo o obsegu in kompetenci nove hrvatske banovine in uredbo o možnosti preureditve vse države po vzorcu hrvatske banovine; razpuščena sta parlament in senat.

S tem je napravljen prvi korak k novi notranji ureditvi države. Mi okrog «Slovenske besede», ki smo vsa leta poudarjali potrebo sporazuma s Hrvati in preureditev države, iskreno pozdravljamo to, kar je napravljeno.

Čeprav je najvažnejše, da je do sporazuma sploh prišlo, hočemo vendarle poudariti, da se strinjamo v glavnem tudi z načeli, na katerih naj sloni nova ureditev.

Nimamo namena, da se spuščamo sedaj in na tem mestu v podrobno analizo uredb, hočemo pa poudariti nekaj misli, ki se nam zde važne.

Boj za in proti sporazumu se je vodil o problemu enega ali treh narodov in pod gesli o enotnosti države in o federaciji. Kaj so nam prinesle v tem pogledu nove uredbe?

Predvsem je zmagalo načelo, da so nosilci države Srbi, Hrvati in Slovenci, kot trije ravnopravni narodi, ki naj imajo tako urejeno državo, da bo vsem trem zagotovljen vsestranski obstoj in razvitek.

Nova državna ureditev ni taka, da bi jo mogli imenovati federativno, enotnost države je ostala. Tudi v tem primeru se je pokazalo, kako so državno-pravne teorije ena, živo življenje pa druga — močnejša — plat v življenju narodov. Šlo se je po srednji poti, ki obeta biti najboljša.

Besedilo zakona je važno, še važnejša je izvedba. Zato zavisita uspeh ali neuspeh začetega dela od duha in volje, ki se bosta pokazala ob izvajanju sporazuma. Želimo in upamo, da bi delo uspelo!

Ožitvotvorjenje in uspešno življenje nove hrvatske bano-

vine bo mogoče samo, če ji bodo zasigurana dovoljna lastna finančna sredstva. Za prehodno dobo je predvideno, da se bodo na njo prenesli ustrezajoči krediti, določeni v sedanjem državnem proračunu, in predvidena je možnost, da se bodo odobrili naknadni krediti, če bo potreba. To utegne začasno zadostovati.

Glede definitivne finančne samostojnosti hrvatske banovine pa zaenkrat v uredbi še niso navedeni finančni viri, ki naj jih ima. Rečeno je samo, da se ji mora zagotoviti potrebna finančna samostojnost, ki obstoja v samostojnem pobiranju določenih dohodkov. Kateri, da bodo, oblika in vrsta, da se bo določilo šele s posebno uredbo. Če se to vprašanje svojčas smotrno in širokogrudno uredi, bo s tem novi notranji ureditvi najbolj pomagan. Uspeh ali neuspeh sporazuma zavisí predvsem od tega vprašanja, tu se bosta pokazala duh in volja do sporazuma.

Kaj pa druge banovine?

Glede njih ostane začasno vse, kakor je. Samo v posebni uredbi je rečeno, da se lahko določbe uredbe o hrvatski banovini razširijo tudi na ostale banovine in da se lahko posamezne banovine spoje ali spremeni njihov obseg.

Dočim je torej z uredbo o hrvatski banovini sporazum s Hrvati uzakonjen, odpira zgorajšnja uredba možnost, da se preuredi tudi notranji ustroj glede ostalih banovin. Kdaj in v kaki meri se bo to izvršilo, ne vemo. Domnevamo, da se to ne bo kmalu in morda ne za vse banovine enako. Kakor imamo sedaj eno (hrvatsko) banovino s posebnim položajem in širšo kompetenco, ni izključeno, da bo še kaka druga banovina dobila kaj sličnega, čeprav morda ne istega.

Da smo dobili Slovenci že sedaj svoje slovenske banovine s slično uredbo, kakor velja za hrvatsko, smatrajo mnogi za opustitev, s katero niso zadovoljni.

Morda imajo prav. Vendar se trudimo gledati za enkrat stvar prvenstveno iz tega vidika, da je glavno, da je bil sporazum s Hrvati dosežen, da so Hrvati zadovoljni in da je dana možnost notranje reorganizacije države.

S tem stopa Jugoslavija v novo razdobje. Naj bi bilo srečnejše in plodnejše, kakor je bilo dosedanje!

Dr. L. Marković

Novi minister pravosodstva g. dr. Lazar Marković je bil rojen leta 1887. v Beogradu. V osnovno šolo in gimnazijo je pohajal v

Beogradu. Pravnih nauk se je učil v Beogradu in Berlinu, kjer je bil tudi promoviran. V času od leta 1910. do 1914. je bil docent na pravni fakulteti v Beogradu, nakar je bil imenovan za izrednega profesorja. V tem svojstvu je ostal vse do leta 1920., nakar je stopil v politično življenje.

Pripadal je bivši Narodno radikalni stranki. Pred vojno je urejeval radikalni časopis «Delo», a v času vojne je bil urednik časopisa «La Serbie», ki je izhajal v Ženevi. Takoj po zedinjenju je postal direktor «Samouprave», na katerem položaju je ostal do leta 1928. Od leta 1934. do 1937. je izdajal in urejeval časopis «Echo de Belgrade».

Prvič je postal minister za časa ustavotvorne skupščine, a v homogenem radikalnem kabinetu Nikole Pašića je bil leta 1922. do 1923. minister pravosodstva.

Za narodnega poslanca je bil izvoljen prvič leta 1921., a zatem je bil stalno izvoljen vse do sprovedbe avtoritativnega režima na listi radikalne stranke. Ponovno je bil izvoljen za narodnega poslanca pri poslednjih volitvah lansko leto 11. decembra na listi dr. Mačka v srezu bilečkom, ker je v času avtoritativnega režima bil v opoziciji.

G. dr. Marković je splošno znan kot odlični pravnik in pravniški pisec. Napisal je veliko študij iz privatnega in javnega prava in politike.

G. minister dr. Lazar Marković je odlični prijatelj našega pokreta in lista, v katerem je objavil že več svojih člankov. Zato mu iskreno čestitamo k imenovanju, izražajoč svojo željo in upanje, da bo slej ko prej prijateljsko spremljal naše delo

za politično pomirjenje v Sloveniji in vsestransko strpnost.

G. minister Marković je bil v inozemstvu, ko ga je imenovanje dohitelo. Ko se je v nedeljo 27. t. m. zvečer vračal preko Ljub-

ljane v Beograd, smo ga na kolodvoru pozdravili. Bil je zelo zadovoljen z uspešno završenim delom za sporazum, povdarjajoč svoje prepričanje, da je glavno, da bodo tudi Hrvati zadovoljni.

Po novi poti

Rešitev hrvaškega vprašanja je brez dvoma po svoji pomembnosti eden izmed najvažnejših notranje-političnih dogodkov od postanka naše države.

Precej je bilo nepotrebnega trenja, trpljenja, pa tudi škode ne-le samo za narod, temveč tudi za državo samo. Ves čas od ujedinenja pa do danes je bil hrvaški narod kot eden izmed bitnih elementov naše države zaradi neupoštevanja njegovih težnjaj potisnjen v destruktivnost svoje možne politične dejavnosti.

Zahteva po priznanju hrvatske narodne individualnosti kot viden izraz zunanji obliki celotnega kompleksa vseh težnjaj, je postavila kot neizbežno nujnost v ospredje neizogibno vprašanje, ali naj ostane še nadalje hrvaška narodna individualnost podrejen in manjvreden pojem narodnega edinstva ali načelu državne edinstva kot izključno manifestativnemu značaju, ali naj postane narodna individualnost paralelni in enakovredni element, kateri naj bi vzporedno z njim odredil državni edinstvu samo zunanji simbolizem in po njegovem ustavnem priznanju nudil državni zajednici tisto potrebno avtoriteto in stvarno moč ter veličino, ki ji je neobhodno potrebna v zunanje-političnih odnosih mednarodnega življenja v Evropi in vsega ostalega sveta. Nesporno je, da je bila s priznanjem hrvatske narodne individualnosti in s tem združenih težnjaj ponovno ustvarjena in obnovljena duševna krepost in volja hrvaškega naroda.

Vsiljuje se pa vprašanje, kakšne temelje ima pravzaprav zahteva po priznanju narodne individualnosti? Brez dvoma je ta zahteva po zgodovinsko-razvojnih dogodkih rezultat logične konsekvence, ki je iz svojega zgodovinsko-čutno-vzgojnega dogajanja prešla v kri hrvaškega naroda. Torej ni ta zahteva stvar kake naučene teorije, temveč naravna posledica čutenih pravic, ki jih je ustvarilo tisočletno homogeno življenje hrvaškega narodnega telesa. Sprovedba sporazuma je torej zaslužen plačilo dolgoletnih prizadevanj hrvaškega naroda.

Tako je torej hrvaški narodni pokret zajel vse tiste plasti svojega naroda, ki so želeli dobro sebi in državni skupnosti. Vse, kar je teklo časa, ko je bil hrvaški narod v borbi, odpadlo ali ostalo izven njegovih vrst, je obtičalo na mrtvi točki, ker ni imelo svoje podlage in opore v samem narodu.

Kakšno je pa stanje pri nas v Sloveniji? Podčrtavamo, da smo bili od vsega početka našega pokreta prvi med našo slovensko javnostjo, ki smo vsepovsod propagirali in zastopali stališče, da je nujna potreba iz stališča občin in državnih interesov ustreči zahtevam in težnjaj hrvaškega naroda.

Ugotavljamo pa, da smo pri tistem delu javnosti, ki si lasti v Sloveniji monopol na ves napredni živelj in ki si je v zadnjem trenutku hotela prebarvati svojo unitaristično zunanost in si pričela osvajat simpatije do hrvaških težnjaj, naleteli na odpor in zasmevanje. Toda mi smo kljub tem političnim akrobacijam ohranili mirno kri, ker smo verovali v razsodnost večine naroda. Vedeli smo, da kljub njihovi časopisni moči ne bodo mogli preslepiti merodajnih činiteljev pri reševanju

tako važnega državnega problema. In tako se je tudi zgodilo. Pravočasno so spoznali preoblečene volke v ovčji koži.

Tako kot se je pri hrvaškem narodnem pokretu izločilo vse, kar ni čutilo z narodom, se tudi pri nas v Sloveniji postopoma dogaja. Zlasti pa v bodoče ne more biti več mesta za tiste ljudi, ki so v svoji politični aktivnosti vse kaj drugega počenjaj, kot pa to, za kar so bili poklicani in za kar se danes ogrevajo in oznanjajo s tiskano besedo in govori na shodih.

Povdarjamo, da ima vsaka naša beseda vedno svoj pravi vzrok, pomen in tudi namen. Zato verujemo v razsodnost in dalekovidnost vseh v poštev prihajajočih činiteljev, da bodo znali v danem trenutku pravilno pretehtati in preceniti pri bodočem notranje-političnem razvoju vse tiste pokrete in njih namene, ter jim odrediti mesto, katero jim pripada.

Stojimo pa na stališču, da ni mogoče dopustiti vodstva sloven-

skega naroda — ako mu iskreno želimo vzpona in uspehov — takim ljudem, ki jim je izražanje simpatij samo in izključno sredstvo za dosego njihovih ciljev.

Vedno in ob vsaki priliki smo poudarjali, da zamore le tak politični pokret imeti vrednost in bodočnost tako za narod kot za državo, ki izide iz ljudstva in volje naroda, ker je to pač najsolidnejša osnova. Tudi v tem oziru smo zadovoljni, ker so se naše neštete trditve in napovedbe uresničile.

Prepričani smo, da je s prelomom dosedanjega političnega stanja v državi ustvarjena polna možnost, da se strnejo v eno vrsto vse tiste plasti slovenskega naroda, katere naj ustvarijo homogeno sodelovanje v vseh javnih vprašanjih.

Zato verujemo v zdrav razvoj in združitev vseh resnično pravih slovenskih narodnih moči. Pot je nakazana in možnost je dana. Treba pa je, da nas pri takem bodočem delu za politično konsolidacijo spremljata odločnost in previdnost, pa bo lahko doseženo stodostotno vse tisto, kar pripada slovenskemu narodu.

S tem presojanjem lahko s polnim optimizmom gledamo v nadaljnji notranje-politični razvoj, ker vemo in v kar smo tudi globoko prepričani, da pri tako zdravem narodnem telesu, kot je slovenski, mora zmagati edino zdravi duh!

—vč

Sestava vlade

Dne 26. avgusta je kraljevo namestništvo imenovalo:

za predsednika vlade Dragišo Cvetkovića, preds. vlade n. r.; za podpredsednika min. sveta dr. Vladka Mačka, odv. v Zagrebu; za pravosodnega ministra dr. Lazarja Markovića, ministra v p.; za ministra prosvete Božidarja Maksimovića, ministra v p.; za ministra za gradbe dr. Miha Kreka, ministra n. r.; za ministra za gozd. in rudn. dr. Džaferja Kulenovića, min. n. r.; za ministra za ljud. tel. vzgojo Jevrema Tomića, ministra n. r.; za prometnega ministra inž. Nikolo Beslića, ministra n. r.; za ministra za zun. zad. dr. Al. Cincara-Markovića, min. n. r.; za ministra vojske in morn. Milana Nedića, arm. generala; za min. za pošto, telegr. in tel. dr. Jos. Torbarja, odv. v Zagrebu; za finančnega ministra dr. Juraja Šuteja, odvetnika v Sarajevu; za ministra brez portfelja dr. Barišo Smoljana, odv. v Zagrebu; za ministra za trg. in ind. dr. Ivana Andresa, odv. v Zagrebu; za min. soc. pol. in n. z. dr. S. Budisavljevića, odv. v Zagrebu; za kmetijskega ministra dr. Branka Čubrilovića; za min. br. portf. dr. M. Konstantinovića, un. prof., Beograd; za ministra za notranje zadeve Stanoje Mihaldžića, pom. bana.

Nova vlada je v soboto svečano prisegla, nakar so ministri otpotovali v Beograd.

VLADA SPORAZUMA

je po svojem sestavu in značaju koncentracijska vlada, ker so v njem zastopane sledeče stranke: JRZ, HSS, SDS, zemljoradniki in radikali Ace Stanojevića. Niso zastopani v vladi JNS, Ljotičevci, Hodžera in Davidovičevi demokrati. Ti zadnji so bili tudi v svoječasnih pogajanjih med Mačkom in Udruženo opozicijo najbolj konservativni in je zato umljivo, da s sporazumom tudi sedaj niso zadovoljni. V svoji izjavi povdarjajo, da sporazum ni rešil vseh državnih problemov naenkrat. Toda takega sporazuma, ki bi rešil vse probleme v zadovoljstvo vseh, menda ne homo nikdar doživeli. — V vladi je tudi naš prijatelj dr. Lazar Marković, ki je bil ves čas iskren zagovornik sporazuma s Hrvati in ki je bil pravi pobudnik svoječasnega takozvanega oktoberskega sporazuma med dr. Mačkom in U. O. Zaradi tega je po našem mnenju pravilno, da je bil pritegnjen v to vlado, čeprav se o njegovem vstopu Glavni odbor radikalne stranke doslej še ni izjavil.

RAZPUST SENATA IN SKUPŠČINE.

Obenem z imenovanjem nove vlade sta bila razpuščena skupščina in senat. Volitve senatorjev bodo po dosedanjih predpisih. Kdaj bodo volitve v novo skupščino, se bo naknadno določilo s kraljevim ukazom.

DR. ŠUBAŠIĆ — BAN HRVATSKI.

S kraljevim ukazom je bil na predlog ministrskega predsednika imenovan za bana banovine Hrvatske dr. Ivan Šubašić.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

zida na tem npravnem in gmotnem temelju štedljivosti zanesljivo cesto narodnemu gospodarskemu ojačenju in jo uravnava k razvoju in napredku naše gospodarske moči in neodvisnosti.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

sprejema kakor čebelni panj cvetno žetev tvojih žuljev, da ti jo vrne z obrestmi in ti pomaga, kadar sila in potreba potrkata na tvoja vrata.

Besedilo sporazuma s Hrvati

Ustanovila se je „Banovina Hrvatska“

Smatrajoč, da je Jugoslavija najboljši porok neodvisnosti in napredka Srbov, Hrvatov in Slovencev, in z namenom, da se čim bolj zanesljivo in popolno obvarujejo javne koristi, sta se predsednik kr. vlade Dragiša Cvetković ter predsednik HSS in KDK dr. Vladko Maček lotila reševanja hrvaškega vprašanja ter se po daljših posvetih sporazumela v sledečem:

1. Treba je sestaviti skupno vlado. Ta vlada bo po pristanku odločujočih činilcev in na podlagi čl. 116 ustave izvršila ustanovitev hrvatske banovine, prenesla od države nanjo odgovarjajočo pristojnost in izdala politične zakone. Vlada bo v soglasju z odločujočimi činilci pripravila vse, kar je potrebno za preureditev državne zajednice.

2. Savska banovina in primorska banovina kakor tudi okraj Dubrovnik, Sid. Ilok, Brčko, Gradačac, Derventa, Travnik in Fojnica se bodo spojili v eno enoto, ki se bo imenovala Hrvatska banovina. Dokončni obseg hrvatske banovine se bo določil o priliki preureditve države. Pri tem se bodo upoštevale gospodarske, socialne, zemljepisne in politične okolnosti. Pri tej priliki se bodo izločili iz gori imenovanih krajev, ki so pripojeni hrvaški banovini, občine in vasi, ki nimajo hrvatske večine.

3. Z novimi enotami, kakor tudi v državi, bo zagotovljena enakopravnost Srbov, Hrvatov in Slovencev, kakor tudi enak postopek glede njihove udeležbe pri izvrševanju javne službe. Prav tako bo zagotovljena enakopravnost sprejetih in priznanih veroizpovedi. Z ustavo se bodo zajamčile enake osnovne državljanske in politične pravice.

4. V pristojnost hrvatske banovine se bodo prenesli posli kmetijstva, trgovine in industrije, gozdov in rudnikov, gradb. socialne politike in narodnega zdravja, telesne vzgoje, pravosodja, prosvete in notranje uprave. Vsi ostali posli ostanejo v pristojnosti organov državne oblasti na vsem državnem ozemlju. Prav tako ostanejo v pristojnosti državne oblasti tudi posli, ki so posebnega pomena za splošne interese države, kakor n. pr. skrb za državno varnost, pobiranje protidržavne in rušilne propagande, izvrševanje policijske poročevalske službe, osiguranje javnega reda in miru. Za izdajanje državljanstva je pristojna banovina, razen za izdajanje državljanstva v izjemnih primerih ter za odvzemanje državljanstva. — Rudarska zakonodaja in rudarska podjetja. Pri izdajanju rudarskih koncesij, ki zanimajo tudi narodno obrambo, bo postopala banovina v sporazumu z vojaško upravo. Če ne bi prišlo do sporazuma, odloča ministrski svet. — Gradnja in vzdrževanje državnih prometnih sredstev in ostalih državnih objektov. — Verske zadeve. — Mednarodni pravni promet. S tem, da se pravna pomoč v izvenspornih stvareh vrši direktno preko sodišč; zunanja trgovina kakor tudi trgovina med banovinami in ostalimi deli države (edinstvo carinskega in trgovskega področja); zakonodaja o merah in utežih, o zaščiti industrijske lastnine, o poslih zasebnega zavarovanja in zavarovanja z zavarovalnimi družbami; menično pravo, čekovno pravo, trgovsko pravo, konkurzno pravo, obligacijsko pravo, pomorsko pravo in avtorsko

pravo — predpisovanje kazni za prestopke proti predpisom o predmetih državne lastnine — postavljanje na zakonski način osnovnih načel prosvetne politike, kakor tudi osnovnih načel o krajevnih samoupravah — splošna načela meničnega prava in zavarovanja kakor tudi splošna načela vojaškega prava. Zaradi zagotovitve narodne obrambe se bo zajamčil vojaški upravi potreben vpliv na poprišču proizvodnje in prometa. Vlada se bo lotila prenosa pristojnosti z države na hrvaško banovino takoj po ustanovitvi te banovine. Da bi mogla uspešno izvrševati posle v svoji pristojnosti, se mora hrvaški banovini zagotoviti potrebna finančna samostojnost. Končne kompetence hrvatske banovine se bodo določile o priliki preureditve države.

5. Zakonodajna oblast v stvareh iz pristojnosti hrvatske banovine izvršujeta kralj in sabor skupno. Sabor sestavljajo zastopniki, ki jih ljudstvo voli s splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem s predstavništvom manjšin. Upravno oblast v stvareh iz pristojnosti hrvatske banovine izvršuje kralj preko bana. Bana hrvatske banovine imenuje in razrešuje kralj. Ban je odgovoren kralju in saboru. Vsak pismeni akt kraljevske oblasti v poslih hrvatske banovine podpisuje ban in nosi zanj odgovornost. Sodno oblast v hrvaški banovini izvršujejo sodišča. Njihove razsodbe in rešitve se izrekajo in izvršujejo v imenu kralja na podlagi zakona. Državi se zagotavlja nadzorstvo nad izvršitvijo ustave in državnih zakonov od strani banovinskih oblasti. Za rešitev sporov glede pristojnosti države in banovine in za ohranitev ustavnosti zakonov se bo ustanovilo ustavno sodišče.

6. Obseg pristojnosti in položaj hrvatske banovine bo zajamčen s posebno ustavno odredbo, ki se ne bo mogla spremeniti brez pristanka te banovine.

7. Vlada bo izdala nove predpise o tisku, o združenjih, zborovanjih in dogovorih, o volitvah narodnih poslancev, kakor tudi o drugih stvareh, v kolikor je to potrebno za izvedbo narodnega sporazuma.

Zunanje zanimivosti

Svoboda in mir.

Francoski ministrski predsednik Daladier je letošnjega 14. julija med drugim izpregovoril tudi te-le besede:

Leta 1789. je pariško ljudstvo izvojevalo svobodo pod utrdami Bastilje. Ta dan je napravil Francoze svobodne.

Če pa kak narod postane svoboden, mora sam paziti na svojo usodo. Svoboden narod je vedno miroljuben. Francoska je že takrat mislila na Zvezo narodov, ki naj varuje mir in takratna Narodna skupščina je proklamirala izrečno svojo miroljubnost: «Naša domovina ne bo vodila napadovnih vojn in ne bo nikdar uporabila svojih sil proti svobodi kakega drugega naroda.» Tako je Francoska ponudila svetu mir, žal zaman.

Danes je Francoska, miroljubna in močna, svobodna in disciplinirana, ostala verna svoji zgodovini. Zato danes pozdravlja Francoska vse prijateljske narode, vse one, ki so pripravljene tako, kot mi, varovati čast človeštva in svobodo svojih domovin.

Politični pregled

Notranja politika

Jugoslavija je končno dočkala tudi sklenitev, podpis in praktično uveljavljanje tolika leta pripravljene, toliko napovedani in tudi že tolikokrat pregneteni sporazum med Srbi in Hrvatji. Zadnji dnevi letošnjega avgusta so torej postali mejnik med skrajno neurejeno in razburkano preteklostjo, v kateri je vidno pojemala življenjska moč naše domovine ob popolni pasivnosti in deloma celo protidržavni akciji velikega dela jugoslovanskega ljudstva in pa med srečnejšo in svetlejšo prihodnostjo vseh Jugoslovancev in naše skupne domovine Jugoslavije.

Po nekajdnevnih zaključnih pogajanjih med predsednikom vlade Cvetkovićem in voditeljem Hrvatov dr. Mačkom na Bledu je bil sporazum definitivno sklenjen in podpisan, odobrilo ga je pa tudi v celoti kraljevo namestništvo. Sklenitvi sporazuma je sledila demisijska celotne vlade in v soboto 26. avgusta smo že dobili novo vlado, tako imenovano vlado bratskega sporazuma. Sporazum, do katerega je meralo neogibno priti, je vzbudil v vseh pravih ljubiteljih urejene in močne Jugoslavije veselo zadoščenje in iskreno zadovoljstvo. Tudi nas je ta velepomembni zgodovinski akt odkrito razveselil, saj smo z njim tudi mi pri «Slovenski Besedi» doživeli uresničenje one pravilne narodne in državne politike, katero smo kljub vsem šikanam, preganjanjem vedno odločno in kar najbolj navdušeno podpirali in zagovarjali. V zadoščenje nam je, da je prišlo do ureditve medsebojnih odnosov in stvarnega sožitja med brati v skupnem jugoslovanskem domu, ker vidimo v pravkar sklenjenem sporazumu izpolnitev glavnih naših stremeljenj, želja in ciljev. Ne daj Bog, da bi se še kdaj ponovili časi razdora, sovraštva, tlačnija in nesloge med našimi brati. Sloga, bratstvo, enakost, pravica, svoboda in ljubezen nas morajo povezati v eno samo silno jugoslovansko moč, pred katero bodo trepetali sovražniki in katere naklonjenosti, podpore in prijateljstva si bodo vedno odkrito želeli vsi njeni resnični prijatelji in zavezniki. Ta moč velikega jugoslovanstva pa se mora čimprej okrepiti še z združitvijo s sosednjimi brati Bolgari, s čimer bi postali silen in vsega upoštevavanja vreden činitelj ne le na Balkanu, temveč v Evropi in ostalem svetu sploh.

V smislu sporazuma je bila istčasno ustanovljena avtonomna banovina Hrvatska, kateri je bil postavljen na čelo kot prvi novi ban g. dr. Ivan Šubašič iz Karlovca. Samostojna banovina Hrvatska je dobila izredno široke pravice in pooblastila na vseh področjih narodnega življenja in udejstvovanja. Nova banovina Hrvatska je bila sestavljena iz ozemelj bivše savske in primorske banovine, s katerima so združili zaenkrat še po nekaj okrajev iz zetske (Dubrovnik in okraj), vrbaske in drinske banovine. Končna razmejitev in definitivna določitev meja nove banovine Hrvatske bo izvršena pozneje in je verjetno, da ji bodo morale še nekatere druge banovine odstopiti del svojega ozemlja.

Nova vlada zaenkrat še ni začela s praviim svojim delom, čeprav so posamezni ministri že prevzele agende od svojih prednikov. Istčasno s postavitvijo nove vlade sta bila tudi razpuščena narodna skupščina in senat. Volitve narodnega predstavništva se bodo verjetno vršile še v letošnji pozni jeseni, pred njimi pa se pričakujejo še občinske volitve. Iz vseh izjav odgovornih in pristojnih činiteljev se da razbrati, da se bodo v smislu določil sporazuma vršile vse bodoče volitve v Jugoslaviji absolutno svobodno s tajnim glasovalnim postopkom in po čistem proporeu, kakor nekoč v prejšnjem desetletju. Ob nastopu nove vlade so tudi bili ukinjene in razveljavljene vsi važnejši politični zakoni, med njimi predvsem zakon o volitvi narodnih poslancev in senatorjev, tiskovni zakon, zakon o posvetih, zborih in dogovorih i. dr. Po prvem formalnem sestanku novih ministrov v Beogradu pa so se hrvatski ministri vrnili v Zagreb, kjer se je sestal

hrvatski sabor, v katerem so imeli izredno pomembne in odločne govore, ki dajo slutiti dalekosežne in globoke posledice za vse naše bodoče javno, narodno in državno življenje, predsednik HSS g. dr. Vladko Maček, novi hrvatski ban g. dr. Ivo Šubašič in podpredsednik HSS g. inž. Avgust Košutić. Hrvatski listi z vodilnim dr. Mačkovim glasilom «Hrvatskim Dnevnikom» na čelu so objavili vse tri govore zelo izčrpno in z vidnim poudarkom zgodovinsko važnih mest in odstavkov.

Iz pisanja tiska križem vse države je razvidno, da se nahaja glavna podlaga in največja moč Jugoslavije ter vsega onega, kar naj ona v bodočnosti pomeni, ravno in edino v slogi ter zadovoljstvu, to je v sporazumu med vsemi tremi brati Srbi, Hrvatji in Slovenci. Naša zunanja politika temelji na načelu popolne nevtiralnosti Jugoslavije, ki jo bo naša domovina, če bo potrebna, branila proti komurkoli tudi z orožjem. Da pa bo taka skupna obramba tudi mogoča in uspešna, smo morali najprej urediti svoje domače, notranje razmere in razčistiti vse razlike in nesoglasja, ker bi sicer ne mogli računati z dobro, čvrsto in povezano udarno silo vseh sinov Jugoslavije v obrambo naroda, države in njune nevtiralnosti. Iz redkobesednih izjav posameznih novih ministrov se da spoznati, da bo nova vlada gradila našo skupno bodočnost predvsem na temelju popolne pravičnosti, sloge, enakopravnosti, poštenosti, ljubezni in odkristosti. Zavedajoč se težke in žalostne preteklosti in preživljajoč nape to in kritično sedanjost čutimo na sebi zgodovinsko odgovornost pred sedanjimi in bodočimi generacijami za vse svoje ravnanje in delo, ki sme in mora biti posvečeno izključno le splošni narodni in državni koristi ter njenemu nemotenemu, zdravemu in silnemu razvoju in napredku. Če bo nova vlada tudi praktično uresničila to svojo zavezo in poslanstvo, potem se nam ne bo treba nikogar bati in pred nikomur ne bo treba kloniti kolena in glave. Pristrčen bratski sporazum v notranji politiki in absolutna nevtiralnost v zunanji politiki ob ohranitvi prijateljstev in gospodarskega sodelovanja s svojimi sosedi ter vsem ostalim svetom, — vse to mora biti skupno geslo, s katerim bodo Srbi, Hrvatji in Slovenci složno gradili, branili in dvigali svojo lepo kraljevino Jugoslavijo!

Zunanja politika

Strašna, velikanska in skoro neverjetna so presenečenja, ki smo jih doživljali v zadnjih štirih tedih v svetovni mednarodni politiki, zlasti pa v sožitju med evropskimi narodi in državami. Usodni dogodki so se vršili pred našimi očmi s tako filmsko naglico, kakor še nikdar doslej v človeški zgodovini. Vsaka ura dneva in noči prinaša s seboj nekaj novega, bridkega, živce ubijajočega in zlo obetajočega. Orjaški zidovi, ki so ločili doslej posamezne narode in države med seboj v obliki carinskih in političnih meja, so se kar čez noč spremenili v neizmerne utrdbe, grozeče z obeh strani z brezštevilnimi topovi, strojnimi, tanki, puškami in letali, da uničijo desetmilijone človeških življenj in vse pridobitve civilizacije, človečanstva in kulture. Topovi so zamenjali plug in brano, čez svet pa že pada zlovesča senca smrtnih kose, ki stoji v vajenih rokah pripravljena na takojšen, trenuten katastrofalen zamah.

Dolgotrajna diplomatska in tem sledeča generalska strokovnjaška pogajanja med vojaškimi predstavniki Anglije in Francije ter Stalinom, Molotovom in sovjetskimi generali so doživela kar v nekaj nočnih urah svoj porazen zaključek. Nemčija je prehitela zahodne demokracije in je v pičlih 24 urah z eno potezo dosegla več, kakor vsa demokratična diplomacija sveta v enem letu in čez. Medtem, ko so sedeli angleški, francoski in sovjetski generali v živahnem razgovoru za zeleno mizo, je zabrnal nad Kremljem aeroplan nemškega zunanjega ministra von Ribbentropa in čez nekaj ur je zapustil von Ribbentrop Moskvo s podpisanim nenapadalnimi paktom med Nemčijo in Rusijo v aktovki.

Že itak težki položaj Poljske in njenih zaveznice je pričel s tem trenutkom dobivati tragične oblike. Vojaška delegacija zahodnih velesil je zapuščala s praznimi rokami po ledeno mrzlem slovesu s strani sovjetskih ljudskih tribunov in v civilnih oblekah srce Slovanstva. Nemška armada je naraščala sleherni trenutek za nove milijone mož in železnih, smrt bruhajočih cevi. Nič drugače ni moglo seveda biti v vseh drugih, prizadetih ali neprizadetih državah. Druga z drugo so tekmovali v mobilizaciji vsega svojega orožja in bojnih sil. Evropo so prepregle vsevprek električne in bodeče žice, iz betonskih Maginotovih in Siegfriedovih linij ter iz sto in stokolometerskih strelskih jarkov, rovov in kavern so zaštrleli proti nebu nešteti milijoni cevi in bajonetov. V gospodarstvih posameznih držav so stopile na mesto moških zopet ženske, kakor nekoč v krvavih letih 1914—1918. Ljudje so pripravili potne kovčke in bisage ter čakajo le na usodni trenutek, ko bo svetovno nebo zopet zažarelo v plamenih nove morije. V Nemčiji so uvedli kot prvi režim zloglasnih medvojnih «krušnih kart». Tudi nevtiralne države, ki so zavarovale z močno vojsko nedotakljivost svojih meja, so pričele varčevati s hrano in sirovinami. Svet stoji že čez glavo v znamenju bližajoče se vojne katastrofe.

Vprašanje vojne ali miru še vedno nervozno trepeta v zraku. Zadnja beseda in odločitev še nista padli. Strašna negotovost in pripravljenost na množestveno klanje brez vsakega pravega cilja, opravila in smisla poganjata človeštvo v pravcato blaznost. Storjeni so bili s strani demokratičnih velesil pri gospodarjih Rima in Berlina vsi mogoči, v marsičem celo preponižni ukrepi in koraki za mirno likvidacijo vseh spornih vprašanj ter za sklicanje mednarodne konference, ki naj bi z vsestransko premišljenimi in pravičnimi sklepi mirno in človeškemu dostojanstvu odgovarjajoče rešile vse spore in težave. Vsi ti miroljubni koraki so naleteli doslej v Berlinu (in Rimu, če je verjeti uradnim poročilom?) na povsem gluha ušesa. Hitler je zahteval z

† Dr. Miroslav Lukan

V drugi polovici avgusta je umrl dr. Miroslav Lukan po dolgi in mučni bolezni, ki ga je telesno popolnoma izčrpala. Dr. Lukan je bil mož visoke inteligence in bistrega uma, ki je znal biti ne samo dober družabnik, marveč tudi zvest prijatelj in razumen svetovalec. V naši organizaciji je bil predsednik nadzorstva, v katerem pa se vsled bolezni že nekaj časa ni mogel udeleževati. Kljub temu se je zelo zanimal za vsa aktualna vprašanja ter jih komentiral s svojim bistrim duhom, ki je bil do zadnjih dni nekaljen.

Pokojni dr. Lukan je bil v naši državi od prvega začetka pripadnik narodno-radikalne stranke. Kot tak je postal v Ljubljani veliki župan. Na programu iste stranke je bil izvoljen leta 1928. z dr. Ravniharjem v ljubljanski občinski svet, v katerem sta zavzemala v začetku proti takratni občinski upravi, ki ji je načeloval dr. Dinko Puc, dobrohotno opozicijsko stališče. Ko pa je leta 1930. takratni podžupan ljubljanski, poznejši ban ing. Serbec skušal vreči ob priliki proračuna to občinsko upravo, je dr. Lukan obenem s pok. prof. Jarcem in svetnikom F. Orehkom podprl večino in uničil namero opozicije. Od takrat je ostal dosled-

Verska strpnost in toleranca v vseh javnih vprašanjih so vodilna načela društva „Slovenska Beseda“

3/4 zavijka
Kneippove
SLADNE KAVE
TVORI
DRAGOCENI PRAŽENI
SLADNI SLADKOR

vsem povdarkom, da ne terja Nemčija danes več le Gdanska, temveč ji morajo Poljaki vrniti tudi vso Slezijo in Pomorjansko, to je njihov «koridor» do morja, k Nemčiji se morajo priključiti tudi dežele in pokrajine, ki so nekoč pripadale bivši avstroogrski monarhiji, nihče pa se tudi ne sme več upirati nemškimi pravicam in zahtevam po nekdanjih kolonijah, brez katerih nemški narod ne more več živeti.

Zav. ... Mednarodni položaj se je spričo tega zaostril do skrajne skrajnosti in zdaj trepeta ves svet v napetosti, katere edini izhod se še zdi in sluti v besedi in dejanju: «Vojna!» Zadnji posredovalni predlogi in naporji Mussolinija, Chamberlaina, Lebruna, Roosevelta, Mosciskega, baltičskih in skandinavskih državnih poglavarjev, belgijskega kralja in nizozemske kraljice se razblinjajo v nič kakor milni mehurčki v viharju. V vsej Evropi sta ostali brez mobilizacijskih ukrepov v popolni mirnosti in nevtiralnosti samo dve državi, in to sta Jugoslavija in Bolgarska.

Teroristični akti v Angliji

Že dalje časa se dogajajo v Angliji teroristični akti, atentati z bombami, požigi itd., ki imajo za posledico čisto veliko življenjskih žrtev. Zaradi tega je bil govor tudi v parlamentu, v katerem je vlada izjavila, da je dokazano, da pobuda in denar za te zločine izvirata od neke tuje države, katere pa zaenkrat noče imenovati.

Listi pri tem opozarjajo na slične dogodke iz svetovne vojne, ki so pa danes popolnoma pojasnjeni. Takrat je carska Nemčija skušala pripraviti Irce do upora. Pridobila je zato Rogerja Casementa, ki se je izkrca v Irski s pomočjo nemške podmornice. Organiziral je res nekaj upornikov, toda angleško vojaštvo je hitro napravilo red, R. Casement pa je bil obsojen in ustreljen.

Takoj potem so začeli atentati, pri katerih so sodelovali z Irce tudi nemški državljani in špijoni. Zato mislijo v angleški javnosti, da tudi pri sedanjih atentatih v Angliji sodelujejo iste sile.

Pristopajte k društvu „Slovenska beseda“

Posvetovalnica

za naročnike in člane „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino in članarino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno posluži naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitve;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socijalnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socijalne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pismeno svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:
„SLOVENSKA BESEDA“
Ljubljana, Beethovnova 6.

Jutri se otvori naš velesejem

Kaj vse bomo videli na letošnji jesenski razstavi

Pod pokroviteljstvom Nj. Veličanstva kralja Petra II. — 46. razstavna prireditev Ljubljanskega velesejma «Ljubljana v jeseni» od 2. do 11. sept. 1939.

Ljubljanski velesejem, zrcalo kulturnega in gospodarskega izživljanja zlasti Slovencev, ima v prirejanju svojih dveh vsakoletnih velesejmov in razstav že svojo tradicijo. Ko se v pozni pomladi pod toplimi sončnimi žarki razbohoti narava, ko zre orač v skrbeh na uspeh bodoče letine, imamo velesejmsko prireditev industrijskega in obrtnega značaja. Ko pa poneha poletna vročina in splošno poletno mrtvilo, odvarjamo našo jesensko velesejmsko prireditev, obsegajočo vedno posebne razstave iz kulturnega in gospodarskega področja. Te razstave so delo mnogih pridnih rok, ki so delale in ustvarjale čez poletje, ko je kipelo življenje na sejmišču. Nastopa zlata jesen in zato je tudi geslo naših jesenskih prireditev «Ljubljana v jeseni».

Letošnja jesenska velesejmska prireditev bo posvečena kmetijstvu. Nameščena bo v šestih paviljonih tako, da zavzame skoraj ves razstavni prostor.

Sporod letošnje «Ljubljane v jeseni»: Kmetijska razstava, pod častnim predsedstvom ministra za kmetijstvo g. ing. Nikole Bešliča obsega sledeče oddelke: 1. Semenogojška razstava. Njen namen bo nazorno prikazati našemu kmetovalcu, katera semena in poljedelske rastline morejo pri nas dobro uspevati in napredovati. 2. Zelenjadna razstava. 3. Razstava sadja. 4. Cvetlična razstava. 5. Cebelarska razstava. 6. Razstava mleka in

mlečnih proizvodov. 7. Vinarska razstava z vinskim sejmom in vinsko pokušnjo. 8. Banovinska razstava ovac solčavsko-jezerske pasme in koz domače rjave in sanske pasme. 9. Banovinska razstava perutnine, kuncev in golobov. 10. Gospodarska razstava rib. 11. Razstava gob. 12. Razstava zdravilnih zelišč. 13. Velika razstava kmetijskih strojev in orodja. Kmetijsko razstavo priredita kmetijski odbor Ljubljanskega velesejma in kmetijski oddelek kr. banske uprave v Ljubljani. Razstava akvarijev in eksotičnih ribic bo priključena razstavi cvetja. **Gospodinjska razstava**, ki jo priredi Zveza gospodinj v Ljubljani. **Razstava industrijskih in obrtnih izdelkov.**

Kakor običajno bo tudi letošnje jesen na velesejmu **tekmovalje harmonikarjev**, kot višek tekma za prvenstvo v Jugoslaviji in prehodni pokal za leto 1939-1940 v nedeljo 10. septembra.

Razstavnemu prostoru bo priključeno veliko zabavišče, ki bo zvečer žarelo v morju lučic.

In končno bo velesejmska uprava srečne izžrebanke iz vrst obiskovalcev še nagradila z lepimi nagradami. Običajno se dobe med nagradami motorna kolesa, šivalni stroji, radijski aparati, kolesa in druga lepa darila.

Ugodnosti obiskovalcev. 50% popust na jugoslovanskih železnicah velja za prihod v Ljubljano od 28. avgusta do 11. septembra in za povratek od 2. do 16. septembra 1939.

Obiščite naš velesejem!

Potrebno sodelovanje

Marsikatero trpko resnico, izraženo povsem objektivno, dobrohotno in kar najresneje, beremo v sedanjih vsestransko vročih dneh v jugoslovanskem tisku. Tako smo brali nedavno v nekem hrvaškem listu tudi tole: «Trdimo, da smo agrarna država. To svojo trditev opiramo na dejstvu, da sestoji naš izvoz v glavnem iz agrarnih pridelkov. Izvažamo pšenico in živino v Nemčijo, Italijo in druge države; medtem pa pridelujejo te države povprečno več agrarnih pridelkov, kakor pa mi, pa jih vendarle še uvažajo. To pomeni, da se te države boljše prehranjujejo, kakor pa mi. Če bi vsak Jugoslovjan pojedel na leto toliko pšenice, kolikor je Nemec, potem ne bi imeli v naši državi nobene pšenice za izvoz, temveč bi jo morali celo v izdatni meri uvažati. Mi ne izvažamo pšenice in ostalih agrarnih pridelkov zaradi tega, ker jih imamo na pretek, temveč zato, ker moramo na ta način plačevati industrijske izdelke, katere uvažamo. Zato moramo brezpogojno ustvariti in izpopolniti svojo lastno industrijo, ki bo lahko docela zadovoljevala vse naše potrebe in ki bo našemu narodu omogočila, da bo lahko užival sadove svojega trdega dela, ne da bi mu jih bilo treba za karkoli prodajati v tujino.»

Dvanajst milijonov jugoslovanskih kmetov, katerih kupna moč je zaradi depresije oslabela in usodno nazadovala, nam je pokazalo, da tvorijo ravno oni glavno konzumentsko silo naše države in da ne moreta brez njih napredovati niti industrija, niti trgovina. Teh dvanajst milijonov kmetov je prenehalo kupovati, s tem pa je bil zavrt istočasno tudi ves napredek industrije, trgovine, obrti, prometa, denarništa in drugih.

Vsem nam so še v svežem spominu oni težki trenutki, ko so prihajali milijoni varčevalcev križem naše domovine, ki so svoj čas napolnili bančne in hranilniške blagajne, zajeti po splošnem valu nezaupanja, dvigat

svoje prihranke in so povsod dobivali isti strašni odgovor: Ni denarja, ker kmet ne plačuje!

Tovarne so ustavljale delo. Tisoči in tisoči brezposelnih so pričeli tavati iz kraja v kraj. Stroji v nešteti podjetjih so pričeli rjaveti in s tem težki milijoni, ki so bili investirani vanje, propadati.

Kmet je prenehel kupovati. Takrat šele se je jasno videlo, da je kmečko gospodarstvo glavna os našega gospodarskega stroja in da se mora dviganje in oživljanje našega gospodarstva brezpogojno pričeti z dviganjem in oživljanjem kmečkega gospodarstva. Toda, kako dvigniti in oživiti kmečko gospodarstvo? Ali morda zadostuje, če dvignemo le rentabilnost kmečkega gospodarstva?

Ne! Dvig rentabilnosti dejansko prinaša koristi kmetu kot producentu, vendar pa imajo od tega največ koristi zgolj ekonomsko krepkejši kmetovalci, katerih pa je procentualno silno malo. Po uradnem popisu iz leta 1931. je bilo v naši državi vsega 1.985.725 kmečkih gospodarstev. Od teh jih je bilo s posestvom izpod 5 hektarjev zemlje 1.348.149 ali nad dve tretjini, dočim jih je manj od tretjine imelo mnogo večja in celo velikanska rodovitna zemljišča. Ne moremo si misliti in verjeti, da bi imeli oni dobri dve tretjini revežev s posestvi izpod 5 hektarjev kako posebno korist od dviga rentabilnosti kmečkega gospodarstva, ker se zavedamo, da 5 ali celo manj hektarjev zemlje tudi pri podvojitvi današnje rentabilnosti ne more nuditi nobene posebne življenjske možnosti našemu kmečkemu delovnemu človeku.

Da se dvigne kmečko gospodarstvo v resnici tako, kakor je treba, je sicer treba dvigniti njegovo rentabilnost, vendar pa je obenem tudi neogibno potrebno ukreniti nekaj mnogo bolj važnega za življenje našega kmeta: treba je, da čim bolj stisnemo in zožimo škarje cen med kmečkimi pridelki in kmečki-

mi potrebami. Ako so drugi pogoji (življenjske potrebe, produkcijske potrebe, stroji in drugo) ugodni, tedaj se da tudi pri nižjih cenah kmečkih pridelkov najti prava in potrebna rentabilnost. Z drugimi besedami povedano: kmečko gospodarstvo lahko doživi svoje vstajenje, če v čim večji meri znižamo cene vseh kmečkih potrebščin in čim bolj zvišamo cene kmečkih pridelkov. Zaenkrat nam je prvo mogoče, drugo pa trenutno skoro nemogoče. Cene kmečkih pridelkov so odvisne od položaja na svetovnem trgu. Od razmer v velikih agrarnih državah je odvisno, kakšna bo cena pridelkov našega kmeta in mi, žal, tudi pri najboljši volji ne moremo dovolj ali vsaj primerno vplivati na te cene.

Pač pa nam je dana možnost, da dirigiramo sami cene kmečkih potrebščin, za kar potrebujemo lastno nacionalno in dobro organizirano industrijo. Kadar bomo imeli to, tedaj bo doseženo pravilno sorazmerje in ravnovesje med cenami kmetovih potrebščin in njegovih pridelkov in takrat šele bo naš kmet resnično «na konju». Zato je sveta dolžnost vseh naših pristojnih in odgovornih činiteljev v državnem in narodnem gospodarstvu, da si vzamejo gornjo resnico res k srcu in da z omogočenjem čvrste nacionalne industrije ter z njenim krepkim dvigom istočasno uspešno ter trajno dvignejo tudi celotno jugoslovansko kmečko gospodarstvo. Šele potem bo vrnjena našemu malemu kmečkemu delovnemu človeku večja kupna moč in šele tedaj bo veselo živelo vse naše gospodarsko življenje.

Društvene vesti

Vse člane glavnega odbora društva «Slovenska beseda» opozarjamo, da bo v teku naslednjega tedna zelo važna seja. Dan, čas in kraj seje bomo pravočasno sporočili. Istočasno pa sporočamo, da bo članstvo v najkrajšem času obveščeno o vseh izredno važnih dogodkih.

„SLAVIJA“
JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA BANKA V LJUBLJANI
TELEFON 21-76 in 22-76, 31-76

Zavarovanja:

Požar, vlom, šipe, nesreče na potovanju, zakonita odgovornost, transport, razna zavarovanja avtomobilov, razne kombinacije življenjskih zavarovanj itd. prevzema po ugodnih pogojih.

MIHELČIČ IVAN

elektrotehnično podjetje

Ljubljana, Borštnikov trg 1

Telefon števil. 27-04

Izvršuje elektroinstalacije za luč, moč in signale. Dobava prvovrstnih proizvodov tvrdke 'Marelli-Milano' motorji, ventilatorji, črpalke. Zahtevajte reference

Gostilna „Figovec“

Ljubljana, Tyrševa cesta 13

se vljudno priporoča svojim cenjenim gostom
FRAN HOČEVAR

SEPTEMBRA je na Jadranu pravi raj.

Potujte s Pečnikarjevim avtobusom na Sušak!

Odhod vsak dan s Krekovega trga ob 5:40

Cena vožnji Ljubljana-Sušak tja in nazaj 125.— din.

HALO!

Če hočete dobre čevapčiče in različne dobite — morate v restavracijo „ROŽNA DOLINA“ priti

Razna sortirana vina. - Lep senčnat vrt. - Dve balnišči. Točno in solidno tam postrežejo te pridno! Sprejmejo se abonenti na dobro domačo hrano.

V nedeljo 3. septembra ob 3. uri popoldne **VRTNA VEŠELICA** gasilske čete Vič

Za cenj. obisk se priporoča **SLAVKO GAČNIK**
Restavracija „ROŽNA DOLINA“ — MARN

Društvene vesti

Širite naš list!

Jelčič Angelo

LJUBLJANA VII.

GALETOVA ULICA ŠT. 11

Telefon št. 38-40

pleskar, ličar, sobo- in črkoslikar za stavbe in pohištvo

Izvršuje: Vsa pleskarska in soboslikarska dela po zmernih cenah. / Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. / Postrežba točna in solidna.

Priporočamo to znano trdko vsem!

OPTIK

J. GOLDSTEIN

Ljubljana, pod Trančo 1

priporoča po nizkih cenah prvovrstna očala, daljnogleda, triedre, tlakomere, toplomere i. t. d.

Obiščite

Slamičev paviljon

na velesejmu in

restavracijo

na Gosposvetski c. 6

*

Velemesarija in delikatesa istotam nudita najboljše

LJUBLJANSKI VELESEJEM

od 2. - 11. septembra

*

Velika kmetijska razstava

semenogojstvo, zelenjad, sadje, cvetje, žebela in med, mleko in mlečni proizvodi, vino, koze, ovce, perutnina, kunce, golobi, ribe, gobe, zdravilna zelišča, kmetijski stroji

Gospodinjska razstava, akvariji, industrija, obrt
Lepo zabavišče — velik variete
Tekma harmonikarjev 10. septembra

Nagradno žrebanje
Številna lepa darila za obiskovalce velesejma

Polovična vozilna na železnicah

Čitajte in širite „Slovensko besedo“!